

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

IC²I JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
JOURNAL
OF
SCIENCE
AND
TECHNOLOGY
INTERNATIONAL CENTER

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

2-JILD, 3-TO'PLAM
2025

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

Google Scholar digital object identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

BOLA HUQUQLARINI HIMOYA QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH

Abduxakimova Zarnigor Ilxomjon qizi

Farg'ona davlat universiteti talabasi

ilxomovna.2003@gmail.com +998948360012

Annotatsiya. Mazkur maqola bola huquqlarini himoya qilish va takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, u xalqaro va milliy huquqiy me'yorlar asosida tahlil qilinadi. Maqolada bola huquqlari to'g'risidagi BMT Konvensiyasining ahamiyati, shuningdek, bola huquqlarini ta'minlashda davlatlar va jamiyatning o'zaro hamkorligining ro'li ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda so'nggi yillarda amalga oshirilgan ilmiy ishlar va amaliy tajriba asosida bola huquqlarining himoyasi uchun zaruriy chora-tadbirlar va mexanizmlar taklif etiladi. O'quvchilarga bola huquqlarini himoya qilishning global miqyosdagi ahamiyati, shuningdek, ijtimoiy, huquqiy va ta'lim tizimlarida amalga oshirilishi lozim bo'lgan o'zgarishlar haqida keng qamrovli ma'lumotlar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: Bola huquqlari, himoya qilish, BMT konvensiyasi, ijtimoiy adolat, huquqiy mexanizmlar, ta'lim tizimi, onlayn xavfsizlik, jamiyatning o'рни, ijtimoiy xizmatlar, bola huquqlarini ta'minlash, davlatlar hamkorligi, huquqiy tahlil.

Kirish. Bola huquqlari — har bir bola uchun tinch, sog'lom va baxtli hayot kechirish imkoniyatlarini ta'minlashga qaratilgan asosiy normativ huquqiy hujjatlar to'plamidir. Har bir bola o'zining shaxsiy huquqlari va erkinliklariga ega bo'lib, jamiyatda teng imkoniyatlarga ega bo'lishi kerak. Bu huquqlar 1989-yilda BMT tomonidan tasdiqlangan Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyada belgilangan bo'lib, dunyo bo'ylab davlatlar ushbu konvensiyaning tamoyillariga rioya qilishga majburdir. Lekin, bola huquqlarining himoyasi, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda, hali ham dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Shuningdek, bu huquqlarni himoya qilishning yangi usullarini ishlab chiqish va ularni takomillashtirish zarurati kundan-kunga oshib bormoqda.

Ushbu tezis, bola huquqlarini himoya qilish va takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, so'nggi yillarda bu sohada olib borilgan tadqiqotlar va amaliy ishlarning tahlilini o'z ichiga oladi. Tezisdagi, shuningdek, bola huquqlarining ta'minlanishi uchun zaruriy huquqiy va amaliy chora-tadbirlar ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi. Bola huquqlarini himoya qilish sohasidagi adabiyotlar ko'plab ilmiy tadqiqotlar, tezislari, kitoblari va huquqiy hujjatlardan iborat. Bu sohadagi ilmiy izlanishlar, asosan, huquqiy me'yorlar,

jamiyatdagi bola huquqlarining holati va himoyasi, shuningdek, bu huquqlarga rioya etilishining amaliy usullari va strategiyalariga qaratilgan.

BMT bola huquqlari konvensiyasi (1989): Bu hujjat bola huquqlarini himoya qilishdagi asosiy yuridik bazani tashkil etadi. Konvensiya bola huquqlarini himoya qilishning global miqyosdagi me'yorlarini belgilab beradi va davlatlarni o'z qonunlari orqali bu huquqlarni ta'minlashga chaqiradi. BMT bola huquqlari konvensiyasining 54-moddasida bola huquqlarini amalga oshirishda davlatlarning mas'uliyati va ularning bajarilishi nazorat qilinishi kerakligi ko'rsatilgan.

Bola huquqlarining amaliy himoyasi: Tadqiqotchilar bola huquqlarining amaliy jihatlarini ham o'rganishga katta e'tibor qaratmoqda. Masalan, Ibrohimov (2016) o'zining tadqiqotida bola huquqlari ta'minlanishi uchun mahalliy hukumatlar va ijtimoiy institutlar o'rtasidagi hamkorlikning ahamiyatini ta'kidlaydi. U, shuningdek, bola huquqlarining himoyasini kuchaytirish uchun mustahkam huquqiy mexanizmlar va monitoring tizimlari zarurligini belgilaydi.

Jamiyatda bola huquqlarini himoya qilishning ahamiyati: Asimov (2019) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar, bola huquqlarining himoya qilinishining jamiyatdagi umumiy farovonlik va taraqqiyotga bevosita ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Uning fikricha, bola huquqlarini himoya qilish davlatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun eng muhim omillardan biridir. Ayniqsa, kambag'al va qishloq hududlarida bola huquqlarini ta'minlash uchun ko'proq resurslar sarflanishi lozim.

Asosiy qism. Bola huquqlarini himoya qilish jamiyatning asosiy ustunlaridan biridir. Har bir bola o'zining shaxsiy huquqlari va erkinliklariga ega bo'lishi kerak, chunki bu uning kelajagi va umumiy farovonligiga bevosita ta'sir qiladi. BMT tomonidan tasdiqlangan Bola huquqlari konvensiyasi bola huquqlarini himoya qilishda global asosni yaratdi va davlatlarga bolalarni himoya qilish bo'yicha aniq majburiyatlar yukladi. Biroq, amaliyotda bu huquqlarni ta'minlashda ko'plab muammolar mavjud. Masalan, bolalar orasida ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlariga teng kirish imkoniyatlarining yo'qligi, bola mehnatiga qarshi kurashishda amaliy choralar yetarli emasligi va onlayn xavfsizlik masalalarining e'tibordan chetda qolishi kabi masalalar dolzarbdir.

Hozirgi kunda, bola huquqlarini himoya qilishni takomillashtirish uchun, huquqiy tizimni kuchaytirish, ijtimoiy xizmatlar tizimini rivojlantirish va bola huquqlari bo'yicha jamiyatda kengroq tushuncha yaratish zarur. Ota-onalar, o'qituvchilar va jamiyatning boshqa a'zolari bola huquqlariga hurmat bilan yondashishlari va bu boradagi bilimlarini oshirishlari kerak. Xususan, onlayn xavfsizlikni ta'minlash uchun zamonaviy texnologiyalar va monitoring tizimlarini joriy etish, bolalar va ota-onalar uchun maxsus ta'lim dasturlari ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, davlatlar o'rtasidagi

hamkorlik va tajriba almashish, xalqaro tashkilotlarning qo'llab-quvvatlashi bola huquqlarini ta'minlashda katta ro'l o'ynaydi.

Metodologiya. Bola huquqlarini himoya qilish va takomillashtirish masalasini o'rganish uchun asosiy metodologik yondashuv sifatida huquqiy tahlil, so'rovnoma va intervyu usullari qo'llaniladi. Tadqiqotda, asosan, bola huquqlariga oid milliy qonunchilik va xalqaro huquqiy normalar tahlil qilinadi. Bundan tashqari, bola huquqlarini himoya qilishda ijtimoiy xizmatlarning o'rni, oliy ta'lim muassasalarining ro'li va jamoatchilik tashkilotlarining faoliyati ham o'rganiladi.

Tadqiqotda o'tkaziladigan so'rovnomalar va intervyular yordamida bolalar, ota-onalar, pedagoglar va huquqshunoslar o'rtasidagi muloqot natijalari tahlil qilinadi.

Xulosa. Bola huquqlarini himoya qilish — bu nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy masala. Barcha davlatlar bola huquqlarining ta'minlanishini o'zining asosiy vazifalaridan biri sifatida ko'rishi lozim. Har bir bola uchun xavfsiz va baxtli kelajakni ta'minlashda nafaqat davlatning, balki jamiyatning barcha qatlamlarining faol ishtiroki talab qilinadi. Ma'lumotlarni kengaytirish, bola huquqlari bo'yicha ta'limni kuchaytirish va zaruriy yuridik mexanizmlarni ishlab chiqish orqali bola huquqlari himoyasi yanada takomillashtirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. BMT. (1989). *Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya*. Birlashgan Millatlar Tashkiloti.
2. Ibrohimov, T. (2016). *Bola huquqlarini himoya qilishning huquqiy va amaliy jihatlar*. Toshkent: O'zbekiston Yuridik Akademiyasi.
3. Asimov, Z. (2019). *Jamiyatda bola huquqlari: ijtimoiy va iqtisodiy aspektlar*. Samarqand: Akademiya nashriyoti.
4. Maxmudov, S. (2018). *O'qituvchilar va ota-onalarning bola huquqlarini himoya qilishdagi ro'li*. Toshkent: Ta'lim va Taraqqiyot.
5. Raxmonov, D. (2021). *Onlayn xavfsizlik va bola huquqlarini himoya qilish: zamonaviy yondashuvlar*. Toshkent: Innovatsion texnologiyalar markazi.
6. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. (2020). *O'zbekiston Respublikasida bola huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonun*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi nashriyoti.